

Çocuk Cinsel İstismarı Konusunda Öğretmenlerin Bilgi ve Deneyimleri¹

Şeyda AKSEL² Türkan YILMAZ IRMAK³

Geliş Tarihi: 17.11.2015 Kabul Tarihi: 06.12.2015

Öz

Çocuk üzerindeki önemli etkileri nedeniyle çocuk cinsel istismarının tanınması ve bildirimini önem taşımaktadır. Öğretmenler, aile dışında çocukla uzun süreli ve yakın iletişim kuran ilk profesyoneller olmaları nedeniyle istismarın tanınması ve durdurulması açısından çok önemlidirler. Bu çalışmanın amacı, öğretmenlerin çocuk cinsel istismar konusundaki bilgilerini ve bu deneyimlerini incelemek ve çocuk cinsel istismarı konusundaki eğitim ihtiyacını belirlemektir. Araştırmaya 100 öğretmen (sınıf öğretmeni, branş öğretmeni ve okul psikolojik danışmanı) katılmıştır. Veriler, Bilgi Formu, Cinsel İstismar Bilgi Formu, Deneyimlenen Gerçek Olay Örneği ve Cinsel İstismar Senaryoları aracılığıyla toplanmıştır. Sonuçlar, öğretmenlerin istismar konusunda hem üniversite eğitimleri süresince hem de hizmet içi eğitim olarak yetersiz eğitim aldıklarını göstermektedir. Öğretmenler çocuk cinsel istismarı konusunda doğru bilgilere sahip olmakla birlikte resmi kurumlara bildirim konusuna bilgilerinin yetersiz olduğu görülmektedir. Bu sonuçların öğretmenlerin hem üniversite hem de hizmet içi eğitimlerinde çocuk cinsel istismarına yer verilmesinin önemine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk cinsel istismarı, öğretmen bilgisi, istismar bildirimini

¹ Bu çalışma ÇİMDER (Çocuk İstismarıyla Mücadele Derneği) tarafından desteklenmiştir.

² Prof. Dr., Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, seyda.aksel@ege.edu.tr

³ Yrd. Doç. Dr., Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü

Teachers' Knowledge and Experience about Child Sexual Abuse

Submitted by 17.11.2015 Accepted by 06.12.2015

Abstract

It is important to recognize and report child sexual abuse for its devastating effects on the child. Besides the family, teachers having a close and long-term relationship with the child play an important role in recognition and preventing the abuse. The aim of this study is to investigate the knowledge and experience of the teachers about the child sexual abuse and to find out their need for training on this topic. 100 teachers (primary school teachers, teachers, and counselor) have participated in the study. The data was collected through Demographic Form, Child Sexual Abuse Knowledge Form, Experienced Examples from the Teachers, Child Abuse Knowledge Scenarios. Results show that teachers both during their university education and work training had insufficient education. Though most teachers had correct knowledge about child sexual abuse, they had insufficient knowledge about the reporting of abuse to the formal institutions. These results show that teachers and school counselors need to be trained both during their university education and on the job training about child sexual abuse.

Keywords: Child sexual abuse, teachers' knowledge, abuse reporting

Giriş

Çocuk cinsel istismarı kısa ve uzun vadede bireyin fiziksel, duygusal, sosyal ve cinsel gelişimini, yaşam kalitesini, ruh sağlığını ve yaşam doyumunu olumsuz yönde etkileyen bir olgudur. Çocuk cinsel istismarı, yetişkinin çocuğu cinsel doyum elde etmek amacıyla kullanması olarak tanımlanmaktadır. Cinsel istismar oral, anal, vajinal cinsel ilişki ya da bir maddeyle penetrasyon biçiminde olabileceği gibi öpme, okşama gibi davranışlar hatta bedensel temas gerçekleşmeden cinsel içerikli materyal izletme veya teşhircilik biçiminde de olabilir (Berliner ve Elliott, 2002; Dağlı ve İnanıcı, 2011; Howe, 2005; Polat, 2007).

Çocuk cinsel istismarı farklı biçimlerde sınıflandırılabilir. Bu sınıflandırma bedensel temas içeren ve içermeyen biçiminde yapılabildiği gibi aile içi ve aile dışı olarak da yapılabilir. Ensest, kan bağı olan bireylerin çocuğu cinsel olarak istismar etme davranışlarını tanımlamak için kullanılır (Polat, 2007).

Amerika'da 1991-1996 yılları arasında bildiri yapılan 60.991 cinsel suç vakası incelenmiştir. Bu olgularda mağdurların %67'sinin çocuk olduğu görülmüştür. Cinsel istismara maruz kalan çocukların % 82'sinin cinsiyeti kadındır (Synder, 2000).

Türkiye'de çocuk cinsel istismarının yaygınlığı konusundaki çalışmalar sınırlıdır. Ebeveynleriyle görüşülerek yapılan çalışmada 7-18 yaş arasındaki çocuklar için cinsel istismarın ömür boyunca % 10, son bir yıl içinde ise % 3 olduğu belirtilmiştir (Korkmazlar-Oral, Engin ve Büyükyazıcı, 2010). Ergen ve gençlerin kişisel bildirimlerinin geriye dönük olarak incelendiği çalışmalarda cinsel istismarın yaygınlığının % 8 ile %26 arasında değiştiği belirtilmektedir (Aksel ve Yılmaz-Irmak, 2012; Yılmaz-Irmak, 2008). Tüm bu sonuçlar çocuk cinsel istismarının ülkemizde görüldüğünü ve problemin oldukça önemli boyutlarda olduğunu göstermektedir.

Çocuk cinsel istismarı hakkındaki genel bir yanlış inanış, cinsel istismarın parklar, ıssız sokaklar, karanlık yerler ve boş inşaat sahaları gibi yerlerde olduğudur. Oysa cinsel istismarın gerçekleştiği yerler genellikle ev, okul, gibi çocuğun içinde tanıdıkları ile yaşadığı güvenli bilinen yerlerdir. Ayrıca istismarcının tehlikeli yabancı olduğu düşünülmesine rağmen, gerçekte olguların % 80-97'sinde failin kurban tarafından tanınan birisi olduğu belirtilmektedir (Finkelhor, 1994; Snyder, 2000).

Çocuk cinsel istismarı, istismar türleri içinde tanınması en zor olanıdır. Olay gizlice yapılır, çocuk olayı açıklamaması için tehdit edilir, korkutulur. Olayı kendileri ya da çocuklarının onlara açılmaları ile öğrenen aileler de bazen korktuklarından bazen çocuklarını korumak amacıyla olayı görmezden gelebilmektedirler. Sonuç olarak çoğu durumda çocuk cinsel istismarının açığa çıkmadığı düşünülmektedir (Polat, 2007).

Bazı durumlarda çocuk ailesine ya da öğretmenlerine istismarın ortaya çıkmasını umarak ipuçları verebilir. Bir yetişkin çocuğun uygunsuz bir tepki ya da davranışının farkına varabilir, ebeveyn çocuğunun kanlı ya da lekeli iç çamaşırını fark edebilir, çocuklar yürümede zorluk, boğazda hassaslık gibi fiziksel semptomlar ya da tekrarlanan baş ya da karın ağrıları gibi somatik şikayetler sergileyebilir, herhangi bir şikayetle doktora götürüldüklerinde doktor cinsel istismar belirtilerinin farkına varabilir, çocuk cinsel yolla bulaşan hastalıklara sahip olabilir, hatta hamile olabilir (Fontes ve Plummer, 2010). İyi şartlarda, deneyimli bir uzman tarafından sorgulandıkları durumlarda bile çoğu çocuk, istismarı gizlemekte direnir. Lawson ve Chaffin (1992) cinsel istismara uğradıkları ve daha sonra da cinsel yolla bulaşan hastalıklarının tespiti onaylanmış çocukların % 57'sinin istismarı inkar ettiklerini belirtmiştir. Cinsel istismarın fark edilmesi konusundaki tüm bu güçlükler göz önünde bulundurulduğunda aile dışında çocukla uzun süreli yakın ilişki kurma fırsatına sahip profesyoneller olarak öğretmenlerin dolayısıyla da okulların cinsel istismarın fark edilmesi ve durdurulmasındaki rolü kritiktir.

Her türlü istismar için olduğu gibi cinsel istismarın tanınması ve önlenmesinde de öğretmenler ve okulların rolü önemlidir. Bunlardan ilki, çocukların istismar konusunda bilgilendirilmesidir. Çocuklar hem istismar hem de korunma konusunda okullarda öğrenmenler tarafından eğitilmektedirler. İstismarın teşhisi ve bildirim prosedürlerinde bilgi sahibi olan öğretmenlerin bir sorumluluğu da okuldaki diğer çalışanlar ve öğretmenlere istismarın risk faktörleri, belirtilerinin tanınması ve bildirimi için izlenmesi gereken yollar gibi konularda danışmanlık yapmaktır. Her öğretmenin bu konularda bilgi sahibi olması teşhis konulması açısından önemlidir (Çeçen, 2007). Baginsky'ye (2003) göre çocukların günün üçte birini okulda geçirdiği göz önüne alınırsa, öğretmenler ve eğitim sektöründe çalışan diğer kişiler çocuk istismarının tanınması ve önlenmesine katkıda bulunmak açısından önemli bir konuma sahiptir. Öğretmenlerin, çocukları günlük olarak gözlemlene ve davranışlarını geçmiş davranışları ve yaşıt normlarıyla karşılaştırma olanakları vardır (Crenshaw, Crenshaw ve Lichtenberg, 1995).

Bu önemli konularının yanı sıra, çocukların zarar gördükleri veya tehlike içinde oldukları durumlarda sık sık öğretmenlere açıldıkları görülmüştür. Çocuklar özellikle aile içi cinsel istismar olgularını öğretmenleriyle paylaşmaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin çocuktan gelen bir açılım sonrasında ne yapmaları gerektiğini bilmeleri önemlidir. Okul psikolojik danışmanı ve sınıf öğretmenleri, çocuk ve ailesiyle olan görece yakın ilişkileri nedeniyle hem yasal hem sağaltım personeline elde ettiği bilgilerle yardım edebilir (Kenny ve McEachern, 2008).

Ayrıca eğitimciler tıpkı toplumdaki diğer yetişkinler ve uzmanlar gibi çocuk istismarının zorunlu bildirim yasası kapsamında yer almaktadır. Türk Ceza Kanunu'nun (TCK, 2004) 5237 sayısına göre, çocuk istismarı ve ihmalinin bildirim zorunludur ve bu zorunluluk 278. Madde ile her vatandaşa, 279. Madde ile kamu görevlilerinin tümüne verilmiştir. Çocuk istismarı ve ihmalinin bildirim zorunludur ve cezai yaptırım bulunmaktadır (Dağlı ve İnancıcı, 2011).

Eğitimcilerin cinsel istismarı bildirme konusunda önemli bir kaynak olduğu açıktır; ancak bildirim yasasına rağmen eğitimcilerin karşılaştıkları istismar olgularının dikkate değer bir kısmını yetkili makamlara bildirmediği düşünülmektedir (Crenshaw, ve diğ., 1995). Amerika'da yapılan bir araştırma okulun cinsel istismar bildirme oranı en yüksek olan kaynak olduğu ama aynı zamanda şüpheli çocuk istismar ve ihmal olgularının yalnızca % 24'ünün eğitimciler tarafından resmi olarak bildirildiğini ortaya koymaktadır (US Department of Health and Human Services, 1988; akt. Hawkins ve McCallum, 2001).

Bildirim zorunluluğunun yerine getirilmemesinin nedenini araştıran birçok çalışma yapılmıştır. Araştırmalar öğretmenlerin istismarı tanıma ve bildirme konusunda yetersiz bilgiye sahip oluşunun bu nedenler arasında önemli bir orana sahip olduğunu göstermektedir. Kenny (2001) tarafından 197 öğretmen üzerinde yürütülen araştırma, çoğu öğretmenin standart istismar bildirim prosedürleri konusunda bilgi sahibi olmadığını ortaya koymuştur. Bu öğretmenlerin % 46'sı yasal bildirim zorunluluklarının olmaması gerektiğini düşünmektedir. Aynı zamanda, öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun (% 73) hiç bildirimde bulunmadığı görülmüştür. Yalnızca % 11'i bugüne kadar şüphelendikleri ancak bildirmedikleri bir istismar olgusu olduğunu belirtmiş, bu grubun % 38'i yanlış bildirimde bulunma korkusunu buna neden olarak göstermiştir.

Crenshaw ve diğerleri (1995) tarafından eğitimcilerle yürütülen bir çalışma bildirme zorunluluğuna uymanın en önemli belirleyicisinin istismar şüphesinin derecesi olduğunu ortaya koymuştur. Çoğu eğitmeni şüphelere yönelik bir bildirim yapmaktansa sağlam kanıtlarının olmasını tercih etmektedir. Bu da eğitimcilerin istismar belirtilerini tanıma becerilerinin bildirim kararlarını önemli derecede etkilediğini göstermektedir. Aynı çalışmada, eğitimcilerin yalnızca % 10'unun kendilerini istismar belirtilerini tanıma ve bildirim prosedürleriyle ilgili yeterli bilgiye sahip gördükleri ortaya çıkmıştır.

Türkiye'de 400 öğretmen ile yapılan bir araştırma, öğretmenlerin % 47'sinin bildirim zorunluluğundan haberdar olduğunu; ancak % 35'inin emin olmadığını, kalan % 19'ununsa böyle bir zorunlulukları olmadığını düşündüğünü ortaya koymuştur. Aynı çalışmada öğretmenlerin şüphelendikleri çocuk ihmal ve istismarı vakalarının sadece % 10'unu yetkili

kurum ve kişilere (sosyal hizmetler, polis ve okul psikolojik danışmanı gibi) bildirdikleri görülmüştür (Tugay, 2008). Bir başka araştırmada öğretmenlerin istismar konusundaki birincil bilgi kaynaklarının medya olduğu, araştırmaya katılan öğretmenlerin üçte birinin konuyla ilgili bilgiyi internetten edindikleri ortaya konmuştur. Bu sonuç öğretmenlerin mezun oldukları okullarda çocuk istismarına ilişkin ya hiç bilgi almadıklarını ya da aldıkları bilginin yetersiz olduğunu göstermektedir (Erol, 2007).

Görüldüğü gibi öğretmenlerin tutumları ve çocuk istismarını bildirmeleri arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalar olsa da bu araştırmalar genel olarak çocuk istismarı üzerinde yoğunlaşmış, çocuk cinsel istismarının bildirimine yönelik çok az çalışmaya rastlanmıştır. Walsh, Mathews, Rassafiani, Farrell ve Butler (2010) 58 araştırmayı inceledikleri literatür taramasında, öğretmenlerin çocuk cinsel istismarına yönelik tutumlarıyla ilgili bir çalışmaya rastlamamışlardır. Literatürde rastlanan cinsel istismar ve öğretmenlerin bildirme tutumlarını ölçen araştırmalardan biri Walsh, Mathews, Rassafiani, Farrell ve Butler tarafından (2012) yürütülmüştür. Örneklemin sadece % 24'ünün daha önce cinsel istismar bildiriminde bulunduğu gözlenmiştir. Bildirimde bulunan grup, bildirim kurallarına dair daha çok bilgiye sahiptir. Bu grubun aynı zamanda bildirim rolüne bağlılık, sistemin etkili yanıt vereceğine güven ve bildirim sonuçlarının konusunda daha pozitif tutuma sahip olduğu görülmüştür.

İncelenen bir diğer araştırmadaysa 122 okul psikolojik danışmanına dört cinsel istismar senaryosu sunulmuş, öğretmenlere şüphe dereceleri, bildirimde bulunma ihtimalleri ve bildirimde izlenecek yol hakkında bilgili olup olmadıkları sorulmuştur. Sonuçlar her senaryoda şüphe ve bildirim puanları arasında fark olduğunu ortaya koymuştur. Okul psikolojik danışmanlarının sadece % 10'undan azının kendilerini cinsel istismar işaretlerini tanımakta yeterli gördüğü bulunmuştur (Goldman ve Padayachi, 2005).

Türkiye'de yürütülmüş, özel olarak cinsel istismar ve öğretmenlerin bilgi düzey ve tutumları üzerinde duran bir araştırmaya ulaşılamamıştır. Bu alanın eğitime ihtiyaç duyulması açısından genel çocuk istismarından farklılaşmadığı; ancak *namus* kavramıyla ilişkili olması ve bir tabu olarak görülmesi nedeniyle diğer istismar türlerinden bir ölçüde ayrılabilceği düşünülmektedir. Bu nedenle, araştırmamız öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı konusundaki bilgileri ve bu konu ile karşılaştıklarında başa çıkmak için kullandıkları yöntemler üzerine yoğunlaşmaktadır. Çocuk cinsel istismarı konusunda daha çok eğitim alan ve olgularla karşılaştığı düşünülen okul psikolojik danışmanı ve diğer öğretmenlerin farklılaşp farklılaşmadığı da araştırma kapsamında incelenmektedir. Bu çalışma sonucunda öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı konusundaki eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi düşünülmektedir.

Yöntem

Örneklem

Çalışma İzmir'in Karşıyaka ilçesinde bir okulda düzenlenen *çocuk istismarı* paneli öncesinde panele katılan 100 öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerin %72'si kadın % 28'i erkektir. Öğretmenler 29 ile 60 yaşları arasındadır ($\bar{X}=43.32$, $Ss=6.89$). Katılımcıların 51'i okul psikoloji danışmanı, 27'si branş öğretmeni ve 22'si sınıf öğretmenidir. Katılımcıların çalışma süresi 7 ile 40 yıl arasında değişmektedir ($\bar{X}=19.16$, $Ss=6.6$).

Veri toplama aracı

Cinsel İstismar Bilgi Formu. Öğretmenlerin cinsel istismar konusundaki bilgilerini değerlendirmek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan altı ifadeden oluşmaktadır. Katılımcıların ifadelerine “doğru”, “yanlış” ve “bilmiyorum” şeklinde işaretlemeleri istenmiştir. Cevapların yüzdeleri sunulmuştur. Elde edilen sonuçlar yorumlanırken “bilmiyorum” cevapları yanlış olarak değerlendirilmiştir.

Deneyimlenen Gerçek Olay Örneği. Öğretmenlere, istismarın kendilerine çocuklar tarafından açıklandığı bir durum yaşayıp yaşamadıkları sorulmuştur? Eğer istismar açıklandı ise öğretmenlerin neler yaptığı açık uçlu olarak sorulmuştur.

Cinsel İstismar Senaryoları. Katılımcılara bir öğrencinin öğretmene yaşadığı cinsel istismarı anlattığı iki senaryo sunulmuştur. Senaryolardan birinde istismarcı aile üyesi diğeri ise öğretmendir. Öğretmenlerin böyle bir başvuru kendilerine yapılsa idi neler yapacakları açık uçlu soru olarak sorulmuştur.

Bilgi Formu. Öğretmenlerin demografik özellikleri (yaş ve cinsiyet), çalışma özellikleri (çalışma alanı ve çalışma süresi) istismar konusunda eğitim alıp almadıkları ve istismar konusundaki bilgi kaynaklarını belirlemek amacıyla 12 sorudan oluşan bir anket formu araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.

İşlem

Araştırmaya katılanlara verdikleri bilgilerin sadece araştırma sürecinde kullanılacağına ve gizli kalacağına ilişkin güvence verilmiştir Katılımcılardan isim alınmamıştır, gönüllülük esasına göre çalışmaya alınmışlardır.

Veri Analizi

Sosyo-demografik verilerin sayı ve yüzdelerle dağılımları incelenmiştir. Açık uçlu sorular içerik analizi yapılarak gruplanmış ve frekansları sunulmuştur. Öğretmenler birden fazla davranış bildirmişlerdir. Tüm cevapları değerlendirmeye alınmıştır. Bu nedenle bulgular bölümünde davranışlarının sayısının katılımcıların sayısından daha fazla olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin rapor ettikleri gerçek olay örneği ve cinsel istismar

senaryolarındaki cevapları iki araştırmacı tarafından gruplandırılmıştır. Araştırmacılar uzlaşmadığı durumda üçüncü bir uzmandan görüş istenmiştir. Gerçek olay öyküsünde cinsel istismarı öğrendikten sonra öğretmenlerin yaptıklarını ifade ettikleri tüm davranışlar (okul psikolojik danışmanına ve müdüre başvurmak, anneyle konuşmak veya hiçbir şey yapmamak gibi) listelenmiştir. Böylece öğretmenlerin davranış çeşitliliğinin görülmesi mümkün olmuştur. Cinsel istismar senaryolarında öğretmenlerin cevaplarının değerlendirilmesinde de aynı yol izlenmiştir ve kategoriler (resmi makamlara bildirme, idareyle işbirliği yapma, amcayla/öğretmenle görüşme gibi) oluşturulmuştur. Araştırmacıların kategorilerde uzlaşma oranı .92'dir. Ayrıca karşılaştırmalar için Ki kare analizi kullanılmıştır. Veri analizlerinde anlamlılık değeri olarak .05 alınmıştır.

Bulgular

Bu çalışma öğretmenlerin çocuk istismarı konusunda eğitim ihtiyacını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu bölümde ilk olarak öğretmenlerin eğitim geçmişleri ve eğitim ihtiyaçları konusundaki bulgular daha sonra cinsel istismar konusundaki bilgilerine ilişkin bulgular ve son olarak gerçek ve senaryo olarak sunulan istismar olgularındaki davranışları konusunda elde edilen bulgular sunulacaktır.

Öğretmenlerin Çocuk Cinsel istismarı Konusundaki Eğitimleri ile İlgili Bulgular

Öğretmenlerin istismar eğitimi konusundaki geçmişini belirlemek amacıyla üniversite eğitimleri sırasında ve çalışma yaşamları boyunca eğitim alıp almadıkları ve bu eğitimin özellikleri (süresi ve içeriği), istismar konusundaki bilgi kaynaklarının neler olduğu ve öğretmenlerin bu konuda eğitime ihtiyaç duyup duymadıkları konusunda sorular sorulmuştur. Bu konudaki bilgiler Tablo 1'de özetlenmektedir.

Tablo 1'de görüldüğü gibi öğretmenlerin sadece % 32'si ($n=32$) üniversite eğitimi sırasında çocuk istismarı konusunda bir eğitim aldığını ifade ederken % 67'si ($n=67$) eğitim almadığını belirtmiştir. Eğitim alanların sadece % 9'u ($n=3$) bu eğitimin yeterli olduğunu düşünmekte iken %91'i ($n=29$) eğitimi yetersiz bulduğunu belirtmiştir.

Çalışmaya başladıktan sonra bu konuda bir hizmet içi eğitim aldığını belirtenlerin oranı % 30 ($n=30$) iken almadığını belirtenlerin oranı % 70'tir ($n=70$). Eğitim alan öğretmenlerin % 27'si ($n=8$) 2-3 saatlik seminer, % 17'si ($n=5$) 3 günlük, % 30'u ($n=9$) ise 30-40 saatlik eğitim aldıklarını belirtmişlerdir. Eğitim alanlar öğretmenlerin % 67'si ($n=20$) fiziksel ve cinsel istismar, % 27'si ($n=8$) ihmal, % 33'ü ($n=10$) diğer istismar türleri konusunda eğitim aldıklarını bildirmişlerdir. Hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin % 83'ü ($n=25$) aldıkları eğitimin faydalı olduğunu ifade ederken % 13'ü ($n=4$) faydalı olmadığını belirtmiştir.

Öğretmenlere çocuk istismarı konusunda üniversite eğitimleri ve hizmet içi eğitim dışında başka hangi kaynaklardan bilgi edindikleri sorulmuştur. Öğretmenlerin % 52'si ($n=52$) kitap ve yazılı kaynaklardan, % 47'si ($n=47$) sosyal ve yazılı medyadan, % 22'si ($n=22$) internetten ve % 25'i ($n=25$) diğer bilgi kaynaklarından bilgi edindiklerini belirtmişlerdir.

Öğretmenlere çocuk istismarı konusunda eğitime ihtiyaçları olup olmadığı sorulduğunda öğretmenlerin % 84'ü ($n=84$) bu konuda eğitime ihtiyacı olduğunu belirtirken % 12'si ($n=12$) eğitime ihtiyacı olmadığı bildirmiş, % 4'ü ($n=4$) ise bu soruya cevap vermemiştir.

Öğretmenlerin çalışma süreleri içinde çocuk istismarı olgusu ile karşılaşp karşılaşmadıkları sorulduğunda % 41'i ($n=41$) çocuk istismarı olgusu ile karşılaştığını, %56'sı ($n=56$) karşılaşmadığını belirtirken % 3'ü ($n=3$) bu soruya cevap vermemiştir. Okulda cinsel istismar olgusu ile karşılaşanların % 64'ü ($n=26$) bir ya da iki kez, % 29'u ($n=12$) üç ve daha fazla kez cinsel istismar olgusu ile karşılaştığını belirtmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Aldıkları Çocuk İstismarı Eğitiminin Özellikleri

	<i>f</i>	%
Üniversitede çocuk istismarı konusunda eğitimi aldınız mı?		
	Evet 32	32
	Hayır 67	67
	Cevap vermeyen 1	1
Yeterli miydi?		
	Evet 3	9
	Hayır 29	91
Çalışmaya başladıktan sonra çocuk istismarı hizmet içi eğitim aldınız mı?		
	Evet 30	30
	Hayır 70	70
Eğitimin süresi		
	2-3 saatlik seminer 8	27
	3 günlük eğitim 5	17
	30-40 saatlik eğitim 9	30
	Cevap vermeyenler 8	26
Eğitimin içerdiği konular		
	Fiziksel-cinsel istismar 20	66.7
	İhmal 8	26.7
	Diğer 10	33.3
Eğitim faydalı mıydı?		
	Evet 25	84
	Hayır 4	14
	Cevap vermeyen 1	1

Diğer bilgi kaynakları

Kitap-yazılı kaynak	52	52
Sosyal ve yazılı medya	47	47
İnternet	22	22
Diğer	25	25

Eğitim ihtiyacınız var mı?

Evet	84	84
Hayır	12	12
Cevap vermeyenler	4	4

Çalışma yıllarınız içinde okulda cinsel istismar olgusu ile karşılaştınız mı?

Evet	41	41
Hayır	56	56
Cevap vermeyen	3	3

Çalışma yıllarınız içinde okulda kaç cinsel istismar olgusu ile karşılaştınız?

1-2 kez	26	64
3 ve üzeri	12	29
Cevap vermeyenler	3	7

Öğretmenlerin Çocuk Cinsel İstismarı Konusundaki Bilgilerinin İncelenmesi

Çocuk cinsel istismarı konusunda değerlendirmeler içeren altı ifadeyi öğretmenlerin doğru, yanlış ya da bilmiyorum biçiminde değerlendirmesi istenmiştir. Cinsel istismara ilişkin ifadeler ve öğretmenlerin tepkileri Tablo 2’de sunulmuştur.

Cinsel istismar çok seyrek görülen bir olaydır, ifadesi için öğretmenlerin % 74’ü yanlış değerlendirmesinde bulunmuştur. Bu konuda öğretmenlerin % 74’nün doğru bilgiye sahip olduğu görülürken yanlış yanıt veren, bilmeyen ve boş bırakanlar birlikte ele alındığında öğretmenlerin % 26’sının bu konuda doğru bilgiye sahip olmadığı görülmektedir.

Çocuklar cinsel istismar konusunda yalan söyleyebilirler, ifadesi için yapılan değerlendirmeler incelendiğinde öğretmenlerin sadece % 32’sinin bu ifade için yanlış değerlendirmesi yaptığı görülmüştür. Bu ifade için doğru diyenler, bilmeyenler ve boş bırakanlar bir arada ele alındığında toplam olarak öğretmenlerin % 68’inin bu konuda doğru bilgiye sahip olmadığı bulunmuştur.

Cinsel istismara sadece kızlar uğrar, ifadesi için öğretmenlerin % 95’inin yanlış değerlendirmesinde bulunduğu gözlenmiştir. Bu ifadenin doğru olduğunu, bilmediğini belirten ve cevap vermeyen öğretmenlerin % 3’ünün bu konuda doğru bilgiye sahip olmadığı görülmüştür.

Cinsel istismarı yasal kurumlara bildirmek çocuğa ve aileye daha çok zarar verir, ifadesi için öğretmenlerin % 88’i yanlış değerlendirmesinde bulunmuştur. Bu ifadenin doğru

olduğunu ve bilmediğini ifade edenler ile cevap vermeyenler bir arada ele alındığında öğretmenlerin % 12'sinin bu konuda doğru bilgiye sahip olmadığı bulunmuştur.

Cinsel istismar ergenlik döneminde görülür, ifadesi için yapılan değerlendirmeler incelendiğinde öğretmenlerin % 89'unun bu ifade için yanlış değerlendirmesi yaptığı görülmüştür. Bu ifade için doğru ve bilmiyorum cevabını verenler ile cevap vermeyenler bir arada ele alındığında öğretmenlerin % 11'inin bu konuda doğru bilgiye sahip olmadığı bulunmuştur.

Cinsel istismarı öğrenen devlet memuru yasal olarak bunu resmi kurumlara bildirmekle yükümlüdür, ifadesi için öğretmenlerin % 76'sının doğru değerlendirmesinde bulunduğu görülmektedir. Bu ifadeyi yanlış bulunlar, bilmediğini ifade edenler ve cevap vermeyenler birlikte ele alındığında öğretmenlerin % 24'ünün bu konuda doğru cevabı bilmediği görülmektedir. Dört öğretmenden birinin cinsel istismar vakalarını kamu görevlisi olarak bildirim yükümlülükleri olduğunu bilmedikleri saptanmıştır.

Tablo 2. *Cinsel İstismar Konusundaki İfadeler İçin Verilen Yanıtların Yüzelikleri*

	Doğru		Yanlış		Bilmiyorum		Boş	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Cinsel istismar çok seyrek görülen bir olaydır.	11	11	74	74	10	10	5	5
Çocuklar cinsel istismar konusunda yalan söyleyebilirler.	50	50	32	32	15	15	3	3
Cinsel istismara sadece kızlar uğrar.	1	1	95	95	1	1	3	3
Cinsel istismarı yasal kurumlara bildirmek çocuğa ve aileye daha çok zarar verir.	2	2	88	88	7	7	3	3
Cinsel istismar ergenlik döneminde görülür.	2	2	89	89	6	6	3	3
Cinsel istismarı öğrenen devlet memuru yasal olarak bunu resmi kurumlara bildirmekle yükümlüdür.	76	76	4	4	16	16	4	4

Öğretmenlerin Gerçek ve İstismar Senaryolarına Yönelik Tepkilerin İncelenmesi

Öğretmenlere, *cinsel istismar olgusu ile karşılaştınız ise bu durumda ne yaptınız*, sorusu açık uçlu olarak sorulmuş ve onların ifadeleri cinsel istismar konusunda eğitimli iki araştırmacı tarafından kodlanmıştır. Öğretmenlerin okulda karşılaştıkları çocuk cinsel istismarı olgularına müdahaleleri Tablo 3'de sunulmaktadır. Öğretmenlerin yaptıkları davranışların çeşitliğini görmek amacıyla karşılaşılan olgulara yapılan tüm müdahaleler işaretlendiğinden yapılan davranışların toplamı karşılaşılan olgu sayısından fazladır.

Öğretmenlerin en sıklıkla resmi makamlara bildirme, psikiyatriste yönlendirme, aile ile görüşme, çocukla görüşme, rehberliğe yönlendirme, Rehberlik Araştırma Merkezleri'ne

(RAM) yönlendirme, müdüre bildirme ve işlem yapma gibi cinsel istismarın resmi makamlara ulaşmasını sağlayıcı davranışlarda buldukları görülmüştür. Ancak % 6 (n=6) gibi küçük bir oran olmakla birlikte bu grubun hiçbir şey yapmayan, hiçbir yere bildirmeyen ve sadece kendi konuşan ve cinsel istismarın bildirimini içermeyen davranışlarda buldukları da görülmüştür.

Tablo 3.Öğretmenlerin Okulda Karşılaştıkları Cinsel İstismar Olgularında Yaptıkları Müdahaleler ve Yüzdeleri (3. Soru)

Öğretmenlerin yaptıklarını ifade ettikleri davranışlar	f	%
Resmi makamlara bildirim	19	27
Psikiyatriste yönlendirme	14	19
Aile ile görüşme	13	18
Çocukla görüşme	7	10
Müdüre bildirme	7	10
Rehberliğe yönlendirme	3	3
Hiçbir yere bildirmeme	3	3
İşlem yapma	3	3
RAM'a yönlendirme	2	3
Hiçbir şey yapmama	2	3
Sadece kendim konuşurum	1	1
Davranış toplamı	73	100

Okul psikolojik danışmanlarının 27'si (% 53) diğer öğretmenlerin 14'ü (% 29) cinsel istismar vakası ile karşılaştıklarını bildirmişlerdir. Okul psikolojik danışmanı ve sınıf-branş öğretmenlerinin çalışma yaşamları boyunca okulda karşılaştıkları cinsel istismar olgularının resmi bildiriminde bulunmaları açısından farklılaşp farklılaşmadıkları Ki kare analizi ile incelenmiştir. Okul psikolojik danışmanı ve sınıf-branş öğretmenlerin çocuk cinsel istismarının bildirimini açısından istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaştığı bulunmuştur ($\chi^2(1)=13.137, p<.001$). Okul psikolojik danışmaları sınıf-branş öğretmenlerden daha fazla resmi bildirimde bulunmuşlardır. Öğretmenlerin % 7'si (n=1), okul psikolojik danışmanlarının ise % 67'si (n=18) karşılaştıkları vakaların resmi bildiriminde bulunmuştur.

Öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı vakası ile karşılaşmaları durumunda nasıl davranışlar göstereceğini değerlendirmek amacıyla hipotetik iki olaya yönelik tepkileri açık uçlu olarak alınmış ve iki araştırmacı tarafından kategorilere ayrılmıştır. Senaryolar için üretilen cevaplar Tablo 4'de sunulmaktadır.

Tablo 4'de iki olgu için verilen cevaplarda cinsel istismarın bildirimini resmi makamlara sağlayan; resmi makamlara bildirme, rehberlik servisi ile görüşme, idareyle

işbirliği yapma, anneye görüşme, gibi davranışlar belirtilmiştir. Ancak olgunun resmi makamlara bildirimini sağlamayan; hiçbir şey yapmama davranışı yanı sıra olayın doğruluğunu araştırma ve faille görüşme gibi oldukça riskli bazı davranışların da yapılacağı belirtilmiştir.

İstismarcının öğretmen olduğu senaryoda okul psikolojik danışmanı ve diğer öğretmenlerin idareyle işbirliği yapma değişkeni açısından istatistiksel açıdan anlamlı biçimde farklılaştığı bulunmuştur ($\chi^2(1)=7.495, p=.006$). Okul psikolojik danışmanları, sınıf-branş öğretmenlerine göre idareyle daha fazla işbirliği yapmaktadır. Sınıf-branş öğretmenlerinin % 16'sı ($n=8$), okul psikolojik danışmanlarının % 41'i ($n=21$) idareyle işbirliği yapacağını belirtmiştir.

Tablo 4 . İki Cinsel İstismar Senaryosuna Öğretmenlerin Verdikleri Tepkileri

Ailede Amca Fail	Okulda Öğretmen Fail			
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Öğretmenlerin yapacaklarını belirttikleri davranışlar				
Resmi makamlara bildirim	34	23	43	34
İdareyle işbirliği yaparım	29	21	41	32
Rehberlikle konuşurum	22	15	15	13
Anneye görüşürüm	18	12	8	6
Araştırırım	12	8	7	5
Çocukla görüşürüm	9	6	4	3
Gerekli olanları yaparım	7	5	4	3
Doğru kabul ederim	5	3	3	2
Öğretmenle/amcayla konuşurum	4	3	2	1
Bilmiyorum	3	2	1	1
İlgilenirim	2	1	-	
Hiçbir şey yapmam	1	1	-	
Toplam cevap sayısı	146	100	128	100

İstismarcının öğretmen olduğu senaryoda okul psikolojik danışmanı ve öğretmenlerin anneye konuşma açısından istatistiksel açıdan anlamlı biçimde farklılaştığı bulunmuştur ($\chi^2(1)=3.956, p=.047$). Okul psikolojik danışmanları öğretmenlere göre daha fazla anneye görüşeceklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin % 10'u ($n=5$), okul psikolojik danışmanlarının % 26'sı ($n=13$) anneye görüşeceğini belirtmiştir.

İstismarcının amca olduğu senaryoda okul psikoloji danışmanı ve sınıf-branş öğretmenlerin resmi bildirimde bulunma değişkeni açısından istatistiksel açıdan anlamlı biçimde farklılaştığı bulunmuştur ($\chi^2(1)=8.161, p=.004$). Okul psikolojik danışmanları, sınıf-branş öğretmenlerine göre daha çok resmi bildirimde bulunacaklarını belirtmişlerdir. Sınıf-

branş öğretmenlerinin % 29'u ($n=14$) resmi bildirimde bulunacağını belirtirken okul psikolojik danışmanlarının % 57'si ($n=29$) resmi bildirimde bulunacağını ifade etmiştir.

İstismarcının amca olduğu senaryoda okul psikolojik danışmanları ve sınıf öğretmenlerin anneyle konuşma açısından istatistiksel açıdan anlamlı biçimde farklılaştığı bulunmuştur ($\chi^2(1)=8.316, p=.004$). Okul psikolojik danışmanları, sınıf-branş öğretmenlerine göre daha fazla anneyle görüşeceklerini belirtmişlerdir. Sınıf-branş öğretmenlerin % 27'si ($n=13$), okul psikolojik danışmanlarının % 55'i ($n=28$) anneyle konuşacağını ifade etmiştir.

Öğretmen ve amcaya karşı davranışların farklılaşıp farklılaşmadığı sorusuna yanıt aramak için Ki kare analizleri yapılmıştır. Ancak resmi makamlara bildirme kategorisi dışındaki kategorilerde hücrelerinin beklenen değerleri düşük olduğundan analiz yapılamamıştır. Failin öğretmen ya da amca olması durumunda resmi makamlara bildirim oranının değişip değişmediği Ki kare analizi ile incelenmiştir. Failin öğretmen ya da amca olması durumunda öğretmenlerin resmi makamlara bildirimde bulunma davranışları istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaşmaktadır ($\chi^2(1)=43.008, p<.001$). Failin amca olması durumunda resmi bildirimde bulunan 43 öğretmenden 13'ü, (%30) öğretmenin fail olması durumunda resmi başvuruda bulunmamaktadır. Failin öğretmen olması durumunda resmi bildirimde bulunacağını belirten 34 öğretmenden sadece 4'ü (%12) failin amca olması durumunda başvuruda bulunmamaktadır. Bu sonuçlar öğretmenlerin fail olduğu durumlarda resmi makamlara başvurmayı başka faillerin olduğu duruma göre daha az tercih edebileceklerine işaret etmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada, İzmir'de ilk ve orta öğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin çocuk cinsel istismarı konusundaki farkındalıkları ve eğitim gereksinimleri incelenmiştir. Başka çalışmalara benzer biçimde (Dereobalı, Çırak Karadağ ve Sönmez, 2013; Erol, 2007) öğretmenlerin çoğu, üniversite eğitimleri sırasında çocuk cinsel istismarı konusunda sınırlı eğitim aldıklarını bildirmişlerdir. Bizim çalışmamızda bu oran % 32 iken Erol'un (2007) çalışmasında bu oranın % 41 olduğu görülmektedir. Halen ülkemizdeki eğitim fakültelerinin çok azında çocuk istismarı konusunda ders olduğu bilinmektedir. McKee ve Dillenburger (2009), öğretmenlerin üniversite yaşamları sırasındaki çocuk istismarı eğitimlerinin önemine işaret etmişlerdir. Ülkemizdeki bazı çalışmalarda öğretmenlerin % 8'inin hizmet içi eğitim aldıkları bulunmuştur (Dereobalı ve diğ., 2013; Erol, 2007). Bu çalışmada ortalama 20 yıl deneyime sahip öğretmenlerin % 30'unun hizmet içi eğitim aldığı görülmüştür. Çalışmada daha yüksek bir hizmet içi eğitim oranına ulaşılmasının nedeninin öğretmenlerin uzun süredir görev yapmakta olmaları ve yarısının okul psikolojik danışmanları olması olduğu

düşünülmüştür. Yine de öğretmenlerin çoğunun çocuk cinsel istismarı konusunda hizmet içi eğitim almadığı görülmektedir. Hizmet içi eğitimlerin daha çok fiziksel ve cinsel istismar konularını kapsadığı duygusal istismara değinilmediği ifade edilmiştir. Hizmet içi eğitimlerinin sürelerinin kısa olması ve konularının sınırlı olmasına rağmen öğretmenler bu eğitimlerden yararlandıklarını belirtmişlerdir. Resmi eğitimler dışında öğretmenler Erol (2007) tarafından da belirtildiği gibi çocuk cinsel istismarı konusunda kitap, gazete ve internet kaynaklarından yararlanmışlardır. Öğretmenlerin büyük bölümü bu konuda eğitime ihtiyaçları olduğunu belirtmiştir. Çocuk cinsel istismarı bildiriminde bulunan öğretmenlerin bildirim kurallarına dair daha çok bilgiye sahip olduğunu belirten Walsh ve diğerlerine (2012) göre cinsel istismar eğitimleri, öğretmenlerin cinsel istismarı bildirme davranışlarını arttırabilir. Tugay (2008) da benzer biçimde istismar konusunda bilgiye sahip olanların bildirim olasılıklarının arttığını belirtmiştir.

Öğretmenlerin konuyla ilgili bilgileri cinsel çocuk istismarıyla ilgili ifadelere verdikleri tepkilerle değerlendirilmiştir. Öğretmenlerin çoğunluğunun, kızların yanı sıra erkek çocukların da cinsel istismara uğradıklarını, cinsel istismarın sadece ergenlik dönemine özgü olmadığını, cinsel istismarı kurumlara bildirmenin çocuk ve aileye zarar vermeyeceğini ve cinsel istismarının çok seyrek görülen bir olay olmadığını büyük oranda bildiği bulunmuştur. Ancak öğretmenlerin yarısının, çocukların cinsel istismar konusunda yalan söylemeyeceklerini ve yaklaşık dörtte birinin de kamu çalışanlarının çocuk cinsel istismarını resmi makamlara bildirmekle yükümlü olduğunu bilmedikleri görülmüştür. Çocuk cinsel istismarı literatüründe, çocukların yalan söylemeyeceğinin belirtildiği (Polat, 2007) göz önüne alındığında öğretmenlerin çocukların yalan söyleyebileceğini düşünmeleri öğretmenlerin bilgilerinin sınırlılığına da işaret etmektedir. Literatürde (Kenny, 2001; Tugay, 2008) öğretmenlerin çocuk cinsel istismarında bildirim zorunlu olduğunu bilmedikleri görülmektedir. Tugay (2008) araştırmasında öğretmenlerin % 85'inin ahlaki olarak istismarı bildirmek zorunda olduklarını belirtmelerine rağmen sadece % 51'inin kanunlara göre istismarı bildirmek zorunda olduğunu bildiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin cinsel istismar konusunda çocukların yalan söyleyebileceklerini düşünmeleri ve bildirim de zorunlu olduğunu bilmemeleri, öğretmenlerin olayları ciddiye alıp bildirimde bulunma konusunda çekimser davranacaklarını düşündürmektedir.

Öğretmenlerin yarısı cinsel çocuk istismarı olgusu ile okulda karşılaştıklarını bildirmişlerdir. Okullarda cinsel istismar olgusu ile karşılaşan öğretmenlerin yaklaşık dörtte biri resmi makamlara bildirmiş, beşte biri de müdür, okul psikolojik danışmanı, rehberlik araştırma merkezleri ve psikiyatriste yönlendirdiklerini belirtmiştir. Öğretmenlerin üçte

birinin aile ve çocukla görüştüğü gözlenmiştir. Resmi makamlara bildirimde bulunan ve aile ve çocukla görüşenler katılımcıların çoğunun okul psikolojik danışmanı olduğu saptanmıştır. Çok küçük bir oran olmakla birlikte bazı öğretmenlerin bu konuda hiçbir şey yapmadığını ve bildirimde bulunmadığını söylemesi oldukça çarpıcıdır.

Çocuklar cinsel istismara daha çok tanıdıkları kişiler tarafından maruz kalırlar (Finkelhor, 1994; Snyder, 2000). Bu nedenle araştırma kapsamında öğretmenlere ailede ve okulda gerçekleşen cinsel istismar vakası senaryolarla sorulmuştur. Senaryolarda fail öğretmen olduğunda, failin amca olduğu duruma göre öğretmenlerin idareyle daha çok işbirliği yapıp daha az resmi bildirimde bulunacaklarını belirttikleri saptanmıştır. Öğretmenler, meslektaşlarından birinin cinsel istismarı faili olma olasılığını, hakkında hiçbir şey bilmedikleri herhangi bir yetişkin olan amcanın fail olma olasılığına göre daha az inandırıcı buluyor olabilirler. İnsanlar bir mesleği olan, tanındık ve güvenilir izlenimi veren kişilerin cinsel istismar faili olmayacağını düşünme eğilimindedirler. Bu nedenlerle failin öğretmen olma olasılığı olduğu durumlarda resmi makamlara bildirme oranı düşmektedir. Bunun bir nedeni de okulun, öğretmenlerin güvenilirliğini korumak amacıyla “kol kırılır yen içinde kalır” anlayışına paralel biçimde, bunu okulun iç meselesi olarak tanımlayarak okul içinde çözmeyi hedefliyor da olabilirler. İlerideki çalışmalarda failin öğretmen olduğu cinsel istismar olgularının bildiriminde yaşanan güçlüklerin ve yanlılıkların olup olmadığı bunun nasıl önlenebileceği incelenebilir. Çocuk cinsel istismarının okullarda gerek öğretmen-çocuk, gerekse çocuklar arasında sıkça gerçekleştiği göz önüne alındığında tüm okul çalışanlarının özellikle öğretmenlerin okullardaki çocuk cinsel istismarının tanınması ve bildirimi konusunda eğitilmelerinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Okul psikolojik danışmanlarının olgu tecrübelerinin diğer öğretmenlerin iki katı olduğu görülmüştür. Okul psikolojik danışmanlarının diğer öğretmenlere göre, daha çok resmi bildirimde bulunduğu, daha çok idareyle işbirliği yaptığı ve aileyle daha çok görüştükları ortaya çıkmaktadır. Gerek çocukların doğrudan başvurmaları ve gerekse diğer öğretmenlerin rehberliğe yönlendirmeleri nedeniyle cinsel çocuk istismarı eğitimi okul psikolojik danışmanları açısından daha da önemli görülmektedir.

Öğretmenlerin çoğu, aldıkları eğitimlerin faydalı olduğunu belirtmişlerdir. Dolayısıyla hem üniversite eğitimi sırasında hem de hizmet içi eğitim olarak cinsel istismar konusunun ele alınmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Öğretmenlerin bu konuda daha kapsamlı bilgilenmeleri, okulu çocuklar için daha güvenli hale getirerek çocuk istismarını önlemeye katkıda bulunacaktır. Ayrıca öğretmenler olguları fark ederek ve bildirimde bulunarak istismarın tekrarlanmasının önüne geçebileceklerdir (Tugay, 2008; Walsh ve diğ., 2012).

Öğretmenlere hem üniversitelerde hem hizmet içi eğitimlerde alanda uzman olan öğretim üyeleri ve çocuk cinsel istismarı alanında çalışan çeşitli profesyonellerin (psikolog, doktor, okul psikolojik danışmanı ve öğretmen gibi) bulunduğu multidisipliner ekipler tarafından eğitim verilmesi önerilebilir.

Bu araştırmada sınırlı sayıda bir örnekleme çalışılmıştır. Bu nedenle okul psikolojik danışmanları ve sınıf-branş öğretmenleri bir çok davranış bakımında karşılaştırılamamıştır. Yine aynı sınırlılık nedeniyle öğretmenlerin çalışma sürelerine göre çocuk cinsel istismarı ile karşılaşma ya da senaryolardaki tepkileri incelenememiştir. İlerideki çalışmalarda daha büyük gruplarla çalışılması önerilmektedir.

Bu çalışmadaki çocuk cinsel istismarı konusundaki bilgi soruları genel konuları değerlendiren altı ifadeden oluşmaktadır. Farklı ölçüm araçlarının geliştirilmesi ve çocuk cinsel istismarına ilişkin bilgilerin daha derinlemesine değerlendirilmesi yararlı olacaktır. Öğretmenlerin bilgi eksikliklerinin belirlenerek verilecek eğitimlerin içeriğinin planlanmasına katkı sunulması önemlidir.

Kaynakça

- Aksel, Ş. ve Yılmaz Irmak, T. (2010). İstismara maruz kalan üniversite öğrencilerinde ruh sağlığının incelenmesi. Yayınlanmamış Ege Üniversitesi Proje Raporu. 2010 EDB 005.
- Baginsky, M. (2003). Newly qualified teachers and child protection: A survey of their views, training and experiences. *Child Abuse Review*, 12, 119–127.
- Berliner L. ve Elliott, D. M. (2002). Sexual abuse of children. içinde J.E.B. Myers, L. Berliner, J. Briere, C. T. Hendrix, C. Jenny, T. A. Reid (Ed.), *The APSAC Handbook on Child Maltreatment* (s.55-78). (2. Baskı). California: Sage
- Crenshaw, W. B., Crenshaw, L. M. ve Lichtenberg, J.W. (1995). When educators confront child abuse: An analysis of the decision to report. *Child Abuse and Neglect*, 19 (9), 1095-1113.
- Çeçen, A.R. (2007). Çocuk cinsel istismarı: Sıklığı, etkileri ve okul temelli önleme yolları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 4 (1), 1-17.
- Dağlı, E.T. ve İnanıcı, M.A. (2011). İhmal ve istismara uğrayan çocuğa bütüncül yaklaşım: Hastane temelli çocuk koruma merkezleri için başvuru kitabı. Ankara: UNICEF.
- Dereobalı, N., Çırak Karadağ, S. ve Sönmez, S. (2013). Okulöncesi eğitim öğretmenlerinin çocuk istismarı, ihmali, şiddet ve eğitimcilerin rolü konusundaki görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 1, 50–66.
- Erol, D. (2007). *Okulöncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin çocuklardaki fiziksel istismar belirtilerine ilişkin farkındalıkları (Eskişehir il örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Finkelhor, D. (1994). Current information on the scope and nature of child sexual abuse. *The Future of Children*, 4(2), 31-53.
- Fontes, L.A. ve Plummer, C. (2010). Cultural issues in disclosures of child abuse. *Journal of Child Sexual Abuse*, 19(5), 491-518.
- Goldman, J. D. G. ve Padayachi, U. K. (2005). Child sexual abuse reporting behaviour by school counsellors and their need for further education. *Health Education Journal*, 64, 302-322.
- Hawkins, R. ve McCallum, C. (2001). Mandatory notification training for suspected child abuse and neglect in South Australian schools. *Child Abuse and Neglect*, 25, 1603-1625.
- Howe, D. (2005). *Child abuse neglect attachment, development and intervention*. United States: Palgrave Macmillan Ltd.
- Kenny, M.C. (2001). Child abuse reporting: Teachers' perceived deterrents. *Child Abuse and Neglect*, 25, 81-92.
- Kenny, M.C. ve McEachern, A.G. (2008). Reporting suspected child abuse: A pilot comparison of middle and high school counselors and principals. *Journal of Child Sexual Abuse*, 11(2), 59-75.
- Lawson, L. ve Chaffin, M. (1992). False negatives in sexual abuse disclosure interviews: Incidence and influence of caretaker's belief in abuse in cases of accidental abuse discovery by diagnosis of STD. *Journal of Interpersonal Violence*, 7, 532-542 <http://jiv.sagepub.com/content/7/4/532>.short adresinden elde edilmiştir.
- McKee, B.E. ve Dillenburger, K. (2009). Child abuse and neglect: Training needs of student teachers. *International Journal of Educational Research*, 48, 320-330.
- Korkmazlar-Oral, Ü., Engin, P. ve Büyükyazıcı, Z. (2010). *Türkiye'de çocuk istismarı ve aile içi şiddet araştırması*. T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve UNICEF – Türkiye.

<http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/cocuk-istismari-raporu-tr.pdf>

adresinden elde edilmiştir.

Polat, O. (2007). *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı 1: Tanımlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Synder, H.N. (2000). Sexual assault of young children as reported to law enforcement: Victim, incident and offender characteristics. A NIBRS Statistical Report. <http://www.bjs.gov/content/pub/pdf/saycrlr.pdf> adresinden elde edilmiştir.

Türk Ceza Kanunu (2004). *T.C. Resmi Gazete*, 5237, 26.09.2004. www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm#1 adresinden elde edilmiştir.

Tugay, D. (2008). *Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Walsh, K., Mathews, B., Rassafiani, M., Farrell, A. ve Butler, D. (2010). Teachers' attitudes toward reporting child sexual abuse: Problems with existing research leading to new scale development. *Journal of Child Sexual Abuse*, 19(3), 310-336.

Walsh, K., Mathews, B., Rassafiani, M., Farrell, A. ve Butler, D. (2012). Understanding teachers' reporting of child sexual abuse: Measurement methods matter. *Children and Youth Services Review*, 34, 1937-1946.

Yılmaz-Irmak, T. (2008). *Çocuk istismarı ve ihmalinin yaygınlığı ve dayanıklılıkla ilişkili faktörler*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.